

CREATIEF BEHEER WERKBOEK 2015

De stad is in transitie, oude verdienmodellen werken niet meer, stadsontwikkeling in het fysieke is vastgelopen, de verzorgingsstaat schudt op zijn grondvesten. Werkgelegenheid staat onder druk en de vraag is of er ooit weer voldoende banen gaan komen voor iedereen. Tegelijkertijd is er geen geld meer om overheidstaken in het onderhoud en de zorg te betalen. Het antwoord: ‘de participatiesamenleving’ (mensen moeten meer zelf doen) komt eraan: goedschiks of kwaadschiks. Bovendien is er – ook nog eens! – een decentralisatie gaande van delen van de zorg richting gemeenten (voor minder geld).

Nieuwe kansen

Er is dus een zekere urgentie om nieuwe verdienmodellen, nieuwe uitvoeringspraktijken te ontwikkelen, die in één keer een aantal problemen oplossen en nieuwe wegen openen voor weer andere nieuwe ontwikkelingen. Want zoals iedereen weet, een crisis zorgt naast ellende, ook voor nieuwe kansen. Laten we die dan ook met beide handen grijpen.

Half verzorgingsstaat, half participatiesamenleving...

De transitie waar we momenteel in zitten, is een geleidelijke, maar wel schoksgewijze overgang van een verzorgingstaat naar de zogenaamde ‘participatiesamenleving’. Hoe dit er precies uit gaat zien, is de puzzel die we met zijn allen aan het oplossen zijn. Maar wil die ‘participatiesamenleving’ goed functioneren (net als een gezond lichaam), dan vergt dat een andere manier van denken en organiseren op met name uitvoeringsniveau. Momenteel bestaat zowel het ‘oude’ en het ‘nieuwe’ naast elkaar en door elkaar heen.

Gezond voor mensen, gezond voor de stad

Om de overgang tot een succes te maken (waar we als Rotterdammers wel van uit gaan) is er een heuse trendbreuk, zeg maar gerust een ommezwaai, nodig binnen de huidige onderhoud- en zorgpraktijk: mensen moeten immers weer meer zelf gaan doen? De oude praktijk is te duur geworden. Niet alleen is de noodzaak van de ommezwaai een logische en onafwendbare gedachte, de interessante bonus is dat het ook nog eens erg gezond is (voor betrokkenen én voor de stad) als we het goed en slim aanpakken.

Zoek het slimste rendement

Het grootste rendement op het gebied van gezondheid (en leefbaarheid) zit niet meer in gebouwen en fysieke voorzieningen, maar in de zogenaamde 'zachte' factoren: gezonde sociale omgang, betere leefstijl, toegang tot groen, enzovoorts. Gegeven deze analyse is – binnen Rotterdam – de meeste verbetering (het meeste rendement) te halen in de zogenaamde achterstandswijken. Daar is immers het meest schrijnende gebrek aan groen en gezonde sociale omgang met elkaar?

Het geduldige papier en de weerbarstige werkelijkheid

De overheid heeft de theorie schitterend op orde. Maar met papier alléén help je geen andere samenleving te ontwikkelen; daarvoor is 'visie' en 'ervaring' nodig op uitvoeringsniveau. Gezondheid en leefbaarheid moeten geen loketten meer zijn, maar leidraden die door betrokkenen verinnerlijkt worden en in een samenspel van verschillende factoren – fysiek, sociaal, mentaal – dag in dag uit worden gerealiseerd. Dit kan – inderdaad – alleen maar via participatie en samenwerking. In die zin geven de papieren beleidsteksten goed weer wat nodig is.

Zachte landing richting 2016

Naast Creatief Beheer zijn tal van 'nieuwe spelers' in de wijkaanpak op gerelateerde werkvelden actief geworden, waarvan een aantal zich inmiddels hebben bewezen in de praktijk. Deze partijen bevinden zich allemaal op het gebied van het 'samen met bewoners/vrijwilligers' gemeenschapstaken uitvoeren. Het is belangrijk dat deze kennis, kunde en netwerken niet verdwijnen maar zich in de huidige stadspraktijk verder kunnen ontwikkelen. Zo kan er een betere en effectievere overgang naar de participatiesamenleving en decentralisatie van de zorg plaatsvinden. Dit kan ons inziens dus alleen via een alternatieve aanvliegroete, waarbij traditionele 'structuurpartijen' en 'vernieuwers' zichzelf stapsgewijs transformeren tot een nieuwe effectieve praktijk richting 2016.

Warm draaien met nieuwe rol overheid

Door ambtenaren op individuele basis te betrekken, krijgt de overheid middels netwerkkoppelingen op het juiste niveau de noodzakelijke input voor hun nieuwe rol, waarbij kaderstellen, initiëren en faciliteren centraal staat. Creatief Beheer heeft als bureau, wil het kunnen doorgroeien, een direct belang bij de ontwikkeling van deze 'nieuwe' praktijk. Dit is ook de reden dat we als bureau investeren in het ontwikkelen van deze integrale praktijk met derden, ten behoeve van de stad en onszelf.

Kansen om te scoren

De 'nieuwe' praktijk en het hieruit volgende beleid bevindt zich nu juist op de werkvelden die door de bezuinigingen onder vuur liggen, beheer en onderhoud, zorg en welzijn en wijkontwikkeling. Juist hier liggen in de optiek van Creatief Beheer de meeste kansen voor de hedendaagse stad om te scoren op leefbaarheid (veiligheid) en gezondheid. Dit zijn immers de kwaliteiten, die onder druk staan en in toenemende mate bepalend worden voor het succes (populariteit) van steden.

Uitgangspunt hierbij is, dat alles wat beter samen met bewoners gedaan kan worden, ook beter samen met bewoners gedaan dient te worden (participatiesamenleving)

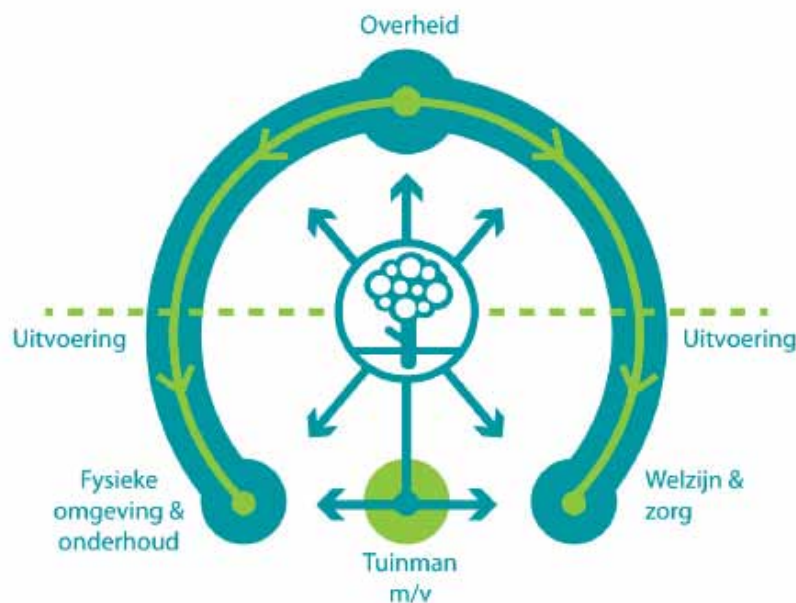
In de huidige stadspraktijk zitten twee historisch gegroeide systeemfouten, die de transformatie; de geplande decentralisatie van zorg en welzijn en de participatie in de weg staan.

Wat (nu nog) in de weg zit...

Allereerst de rigide scheiding tussen beleid en uitvoering, die maakt dat momenteel een heleboel beslissers niet meer de juiste informatie en kunde hebben. Dit wrekt zich in de immer complexer wordende uitvoeringspraktijk, die tegelijkertijd door bezuinigingen onder druk staat. Met andere woorden op papier klopt het nog, maar in de praktijk wordt het anders ervaren. De geleefde en geplande stad zijn te ver uit elkaar gegroeid.

Breng fysiek en sociaal weer bij elkaar

Daarnaast is er gaandeweg (door efficiencyoverwegingen en professionalisering zorg en welzijn) een steeds grotere scheiding ontstaan tussen het fysieke domein (inrichting, beheer, onderhoud en infrastructuur) en het sociale domein (zorg en welzijn, sociale zekerheid). In de directe leefwereld van mensen zijn deze echter niet gescheiden, het zijn kunstmatige beleidsdomeinen, die te rigide doorgevoerd op microniveau, contraproductief gaan werken (zog. efficiency paradox). Dit wrekt zich in het publieke domein op wijkniveau; noodzaak tot omgang met elkaar, gemeenschapszin en dus ook zelfredzaamheid neemt hierdoor af. Dit is met name problematisch voor kinderen, zwakkeren en ouderen, omdat deze groepen kwetsbaarder en afhankelijker zijn (minder mobiel) van hun directe 'fysieke' en 'sociale' omgeving (buitenspelen, sociale contacten). Dit zijn nu juist de groepen die al het meest afhankelijk zijn van de professionele zorg, die door bezuinigingen onder druk staan.

De Tuinman(m/v) aanpak van Creatief Beheer tracht deze twee systeemfouten te corrigeren door 'slimme' verbinding en samenwerking op uitvoeringsniveau

Structuurpartijen en vernieuwers: sámen het sterkste team

De afgelopen jaren zijn tal van 'nieuwe spelers' in de wijkaanpak actief geworden en een aantal hebben zich inmiddels bewezen in het 'samen met bewoners/vrijwilligers' gemeenschapstaken uitvoeren. Het is belangrijk dat deze kennis, kunde en netwerken niet verdwijnen maar zich in de huidige stadspraktijk verder kunnen ontwikkelen. Zo kan er een betere en geleidelijkere overgang naar de participatiesamenleving en decentralisatie van de zorg plaatsvinden. Dit kan ons inziens alleen via een alternatieve aanliegroute, waarbij traditionele 'structuurpartijen' en 'vernieuwers' zichzelf stapsgewijs transformeren tot een nieuwe effectieve praktijk.

‘Iedereen’ wil het, nu nog de uitvoering (met dank aan Willem Elsschot)

Afgaand op alle artikelen en beleidsstukken is deze ‘nieuwe praktijk’ van een afgeslankte effectieve netwerkoverheid, die samen met haar burgers beleid maakt en uitvoert, precies wat ‘iedereen’ wil. Maar, zoals Willem Elsschot vorige eeuw al opmerkte ‘tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren’

1) Met de huidige aanbestedingspraktijk in steden kunnen innovatieve praktijken niet zomaar meedoen. De reden hiervoor is dat de meeste contracten in de huidige praktijk in het ‘sociale’ en het ‘fysieke’, nog zeker 2 tot 3 jaar lopen en deze zijn niet zomaar open te breken. Het is dus essentieel voor 2015 te zorgen dat ‘best practices’ een ‘alternatieve aanbesteding’ en financiering krijgen om structureel te kunnen doorgroeien in de stadspraktijk. Dit in eerste instantie in beperkt van opzet, waarbij steeds meer ‘best practices’ kunnen aansluiten.

2) De sociale ondernemers, die met een nieuwe ‘participatieve’ aanpak experimenteren en successen boeken, hebben hun handen vol aan de uitvoering en zijn onderling nog niet georganiseerd en met elkaar bekend. Juist omdat ze in gescheiden werkvelden opereren, maar wel met de overeenkomst dat ze allen sociaal innovatief bezig zijn. In de integrale gebiedsaanpak is juist deze laatste overeenkomst bepalend geworden voor succes en een veel betere basis voor samenwerking dan de klassieke werkveldverdeling. Immers, zoals eerder gesteld, de meerwaarde zit in een integrale, interdisciplinaire en multifunctionele benadering van het dagelijks onderhoud en zorg in een wijk.

3) De traditionele praktijk bestaat uit partijen die elkaar permanent in structurele overlegsituaties ontmoeten. Nieuwe partijen en de genoemde ‘sociale best practices’ hebben hier maar weinig toegang, om meerdere redenen (te klein, te gefragmenteerd, geen tijd). Dit terwijl ze vaak wel met hun beide benen in de praktijk en ook in de frontlijn zitten. Dit veroorzaakt een complicatie; bij nieuw te vormen beleid worden ze niet of te laat gehoord.

- 4) Als bewezen praktijken door structuurpartijen worden overgenomen zonder de uitvoerende mensen en hun manier van werken, verliezen ze snel hun effectiviteit. Opschalen betekent hier geleidelijke organische groei met behoud van kennis, kunde en netwerk (context). Het zijn niet de methodes, maar de mensen, die iets tot een succes maken. Dus als de traditionele praktijk en het bijbehorende beleid niet mee verandert, verdwijnt het resultaat (output).
- 5) Tot slot is er nog een hele banale reden; om te kunnen aanbesteden zijn voorwaarden gesteld waaraan nieuwe partijen op de markt simpelweg 'nog niet' kunnen voldoen (te klein) of zoals Creatief Beheer, helemaal nooit aan kunnen voldoen vanwege hun wezenlijk andere benadering. Om deze reden dient ook gewerkt te worden aan een structurele transformatie van de aanbestedingspraktijk, zoals die nu bestaat.

Initiatieven verbinden

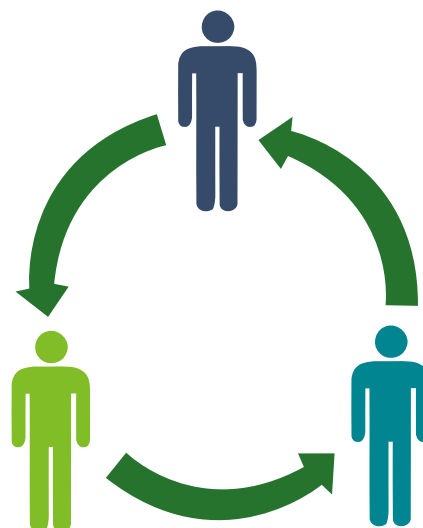
Het is dus nu zaak om alles wat werkt of kan gaan werken per wijk te verbinden en zo mogelijk mee te nemen richting 2015 en verder. Creatief Beheer ontwikkelt daarom samen met samenwerkende partijen per wijk een traject richting 2015 en verder, omdat het anders onmogelijk is om de Tuinmanpraktijk te laten doorgroeien, deze is namelijk speciaal ontwikkeld voor een 'toekomstige praktijk', die effectief, substantieel en duurzaam de leefkwaliteit in een wijk verbetert.

Weef een wijktafelkleed

Dus als we deze alternatieve gemeenschappelijk, groene, gezonde route per wijk koppelen aan het lopende beleid kunnen we zien waar de 'gaten' vallen en deze zo mogelijk dichtten. Door het komende jaar heen bouw je zo samen aan een effectieve praktijk; het nieuwe wijktafelkleed dat de verzorgingsstaat niet alleen vervangt maar ook verbetert en waar we met zijn allen nog jarenlang van kunnen genieten. Het oude dorpsgevoel in een nieuw jasje zagezegd en ook nog eens midden in de stad.

Creatief Beheer, de Tuinman(m/v) en zijn Praktijk

Creatief Beheer bestaat inmiddels 12 jaar en is begonnen in 2002 met het inrichten van braakliggende terreinen en heeft zich ontwikkeld tot een Rotterdamse onderneming binnen de integrale wijkaanpak, waarbij een nieuwe beroepsgroep in het publieke domein, de Tuinman(m/v) wordt ingezet. Creatief Beheer is de laatste jaren fors gegroeid in kwantiteit en kwaliteit en is momenteel actief in 8 Rotterdamse wijken met zo'n 30 betaalde Tuinmannen(m/v), samen met vele participanten en partners in de uitvoering.

Ervaring met de te maken omslag

De 'Tuinman in de Wijk'-aanpak is onderhoud, vergroening, zorg en participatie ineen, op een manier die preventief werkt, zowel voor de gemeenschap als voor de individuele deelnemers. Dit is, zoals gesteld, de omgekeerde wereld met hoe we momenteel omgaan met zowel onderhoud als zorg en welzijn. Het zijn vooral kostenposten, die 'te duur' zijn geworden en geen kansen bieden voor ontwikkeling van de gewenste 'participatiesamenleving'. Zo'n omslag – weten we uit ervaring – gaat niet 'vanzelf' en het is noodzakelijk te werken naar een wijkaanpak, die wél te betalen is en waarbij zelforganisatie en zelfredzaamheid van gemeenschappen toenemen, alsook de algemene gezondheid van mensen die er wonen. Een aanpak, zogezegd, die de cirkel aan de onderkant (basis) sluit en participatie, zowel voor de gemeenschap als het individu, aantrekkelijk maakt. En tevens een verdienmodel biedt, waarbij het vanuit de overheid zo gewenste rendement op het terrein van gezondheid en veiligheid ligt.

Een aanpak, kortom, die een effectieve buffer vormt tussen wederzijdse hulp en professionele hulp.

Samenwerken op alle niveaus

De Tuinmannen en vrouwen van Creatief Beheer werken in de wijken samen met vele partners (wijkorganisaties, wijkprofessionals, ondernemers), de gemeentelijke diensten en bewoners aan deze 'nieuwe praktijk'. Er wordt gekoppeld, therapie en productie, arbeid en recreatie, hulpverlening en educatie, enzovoort. Hier zijn vakmensen voor nodig van verschillende kennis en kunde en verschillende werkelden, die samen met, voor en tussen bewoners aan deze opgave werken. Deze zouden in de frontlijn decentraal, autonoom moeten kunnen werken en sturen binnen kaders (bv groen en gezond). De verbinding moet immers gemaakt worden op microniveau (wijk, straat), dag in dag uit, week in week uit, gewoon tijdens het werk.

De mensen waar het ('t meest) om gaat...

Eén van de meest overduidelijke tekortkomingen in onze stad – die bijna iedereen ziet – is de scheve verhouding tussen 'grijs' (beton, steen, regels) en 'groen' (parken, ontmoeting, levendigheid). Terwijl alle wetenschappelijke kennis erop wijst dat meer 'groen' en meer 'sociale omgang' met elkaar veiligheid, leefbaarheid, gezondheid en economische vitaliteit van de stad bevordert (alsmede wantrouwen doorbreekt en nieuwe banden smeedt). De mensen in de laagste socio-economische klasse wonen ook nog eens in de 'minst groene' wijken, waar de meeste kinderen opgroeien. Uitgerekend de mensen in deze wijken worden vaak niet bereikt met voorlichting en hulpverlening.

Als het gaat om een gezonde leefomgeving en gezond gedrag, dan hebben dus juist degenen die hier het meeste baat bij hebben de minste toegang ertoe. Terwijl preventie, dat weet iedereen, de enige echte weg is om de zorgkosten te beheersen. Bovendien groene kindvriendelijke wijken zijn aantrekkelijke wijken en dus ook de waarde van het vastgoed en kansen op ontwikkeling stijgen

Wetenschappelijke feiten

- 30% minder depressies in groene wijken
- 15% minder overgewicht bij kinderen in groene omgeving
- Groene wijken 10 tot 30% hogere prijzen vastgoed
- Met de handen bezig zijn is een van de meest gezonde activiteiten
- Sociale interactie cruciaal voor ontwikkeling (leerling-meester, teamwerk, coaching)
- Mensen en kwaliteit menselijke interactie zijn op afstand de cruciale succesfactoren in projecten.
- Zelfbeheer mislukt vaker dan dat het goed gaat
- Mensen dragen graag hun steentje bij aan de samenleving, wij zijn sociale wezens. We helpen graag en werken graag samen, maar dan moeten we het wel als leuk, leerzaam en nuttig ervaren.
- Groene straten en zachte ondergrond verbeteren de bufferwerking op het gebied van waterafvoer en hittestress. Daarnaast voegen zij, mits juist beplant, enorm toe aan de biodiversiteit van de stad

Kwetsbare wijken, maximale winst

Júist in de wijken waar het hard nodig is, blijkt kennis over de gunstige effecten van natuur op de gezondheid ondermaats. Niet in de laatste plaats omdat weinig buurtbewoners de Nederlandse natuur kennen (ze komen uit andere windstrekten). Dit terwijl júist hier, nogmaals, het hoogste 'gezondheidsrendement' valt te halen, wanneer kinderen vaker buiten spelen en in aanraking komen met de natuur. Met andere woorden: juist in kwetsbare wijken is de relevantie/het effect van participatief groenbeheer het grootst.

Deltaplan

Vandaar ons Deltaplan (ambitie is niet slecht, toch?) voor de achterstandswijken om deze in de komende jaren om te vormen tot gezonde wijken, samen met overheid, ondernemers, vakmensen en bewoners. Zoals hierboven uitgebreid toegelicht, kan dit dus het makkelijkst worden gerealiseerd via samenwerking en participatie op microniveau (wijk, straat), dag in dag uit, week in week uit. En dat is gewoon werk. Dit staat trouwens ook in de meeste beleidsstukken; we gaan naar een netwerksamenleving, de theorie is er, nu nog de praktijk.

Wijken waar Creatief Beheer nu actief is

Creatief Beheer kent in haar aanpak verschillende modules die los van elkaar kunnen worden ontwikkeld maar altijd met de intentie door te groeien naar een wijkbrede aanpak met een Tuinman (m/v). De modules zijn een **park** (openbaar toegankelijk) een **tuin** (semiopenbaar) en een **straat** (prive – publiek)

- 1 - Bospolder – Proefpark de Punt - **Park** (sinds 2004)
- 2 - Oleanderbuurt - **Park**, **straat** en **tuin** (sinds 2008)
- 3 - Afrikaanderwijk - **Park**, **straat** en **tuin** (sinds 2008)
- 4 - Wijk Feijenoord – Eco Kinderpark **Park** (sinds 2009)
- 5 - Carnisse – Onderdeel Veerkracht Carnisse - **straat** en **tuin** (sinds 2011)
- 6 - Oude Noorden – Groene Golf – **straat** en **tuin** (sinds 2012)
- 7 - Tussendijken – Groene Golf – **straat** (sinds 2013)
- 8 - Tarwewijk – **Tuin** (binnenterreinen) (sinds 2013)
- 9 - Schiedam- Nieuwland - Poldertuin **Park** (sinds 2010)

